

14.06.2023

„Schimbările climatice și viitorul Europei”

Dezbateri online (Zoom)

-SINTEZĂ-

Institutul European din România (IER) în parteneriat cu Asociația pentru Studii Politice Transeuropene (TEPSA) a organizat, miercuri, **14 iunie 2023**, dezbateri online cu titlul „Schimbările climatice și viitorul Europei”. Evenimentul a fost ocazionat de lansarea volumului colectiv „Schimbările climatice și viitorul Europei: opinii din capitale” și a avut scopul de a prezenta importanța contribuției României la atingerea obiectivelor europene conexe, în contextul gestionării unor vulnerabilități sectoriale profunde. Perspectivele românești asupra acestui fenomen au fost prezentate de cei doi coautori ai capitolului despre România, **Eliza Vaș** – șef, Serviciul Studii Europene (IER) și **Mihai Sebe** – șef, Serviciul Formare și Proiecte (IER).

În plus, o serie de puncte de vedere locale, cu privire la tema schimbărilor climatice și viitorul Europei, au fost expuse de doi experți naționali, recunoscuți pentru activitatea lor în combaterea dezinformării și promovarea durabilității, prof. univ. dr. **Alina Bârgăoanu** (profesor, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, președinte al Consiliului de Administrație, IER) și **Ciprian Stănescu**, președinte & CEO, Social Innovation Solutions. Dezbateri a fost moderată de Michael Kaeding, membru onorific al consiliului de administrație al TEPSA, profesor de integrare europeană și politici europene la Universitatea din Duisburg-Essen, Germania.

Evenimentul a fost deschis de **Oana-Mihaela Mocanu**, director general IER, care a subliniat rolul Institutului European din România ca actor-cheie în dezbaterile privind economia circulară și schimbările climatice. Exemplele oferite de domnia sa includ studiile recente publicate de IER, cum ar fi „Tinerii și schimbările climatice: politici și măsuri de răspuns la nivel european” sau evenimentul realizat recent de EUROPE DIRECT (ED) București privind creșterea gradului de conștientizare în rândul cadrelor didactice despre schimbările climatice. Una dintre concluziile formulate în urma desfășurării evenimentului ED este reprezentată de necesitatea de a aloca resurse financiare adecvate pentru dezvoltarea propriilor competențe verzi și pentru a sprijini elevii cu care lucrează.

Moderatorul, prof. **Michael Kaeding**, și-a exprimat opinia că schimbările climatice vor determina viitorul Europei, având în vedere că efectele meteorologice neobișnuite pot fi deja observate în diferite părți ale Europei, cum ar fi seceta din Suedia sau ploile torențiale din vestul României. În acest sens, a menționat că 1 din 7 persoane este afectată de schimbările climatice în Europa. A lăudat, de asemenea, contribuția României la volumul colectiv și a subliniat importanța tuturor capitolelor de carte, care descriu o adevărată „călătorie europeană printre diverse abordări în statele membre”.

În prima parte a dezbaterii, cei doi autori au prezentat principalele repere ale contribuției la volum. **Eliza Vaș**, coautor al capitolului, a menționat următoarele:

✓ România contribuie la obiectivele ambițioase ale UE în combaterea schimbărilor climatice, confruntându-se în același timp cu probleme structurale în ceea ce privește susținerea tranziției verzi. Problemele structurale sunt legate de particularitățile statelor membre, precum și de aspecte de ordin cultural. De exemplu, aprox. 40% dintre gospodăriile din România folosesc lemnul pentru încălzire.

✓ Este important ca schimbările climatice să fie considerate o problemă socială, economică, culturală, de mediu și politică.

✓ Transportul intern ocupă al treilea loc în ponderea sectorială a emisiilor de gaze cu efect de seră, înregistrând 23,80% în 2020. În ultimele două decenii, România a importat masiv vehicule secondhand din Europa de Vest, înrăutățind, astfel, și mai mult nivelul de poluare.

✓ Este nevoie să avem în vedere măsuri evitate a importării poluării dintr-un stat în altul, în special în sectorul transporturilor.

✓ Fondurile publice destinate sprijinirii instalării panourilor solare sau a pompelor de încălzire sunt limitate, ceea ce îngreunează accesul consumatorilor individuali la resursele financiare necesare pentru actualizarea sistemelor lor de încălzire.

✓ Este important să fie create proiecte la scară largă care să poată fi puse în aplicare la nivel local în scopul renovării și modernizării gospodăriilor.

✓ O altă măsură ar trebui să vizeze creșterea cunoștințelor generale în rândul cetățenilor cu privire la schimbările climatice și economia circulară, alocându-se în același timp fonduri adecvate pentru sensibilizarea cu privire la schimbările climatice.

În continuare, **Mihai Sebe** a exprimat mai multe opinii legate de geopolitică, climă și migrație, planificare și populație, inegalitate climatică și solidaritate.

✓ În prezent, schimbările climatice sunt resimțite și percepute direct de public și de factorii de decizie politică deopotrivă, declanșând, astfel, preocupări societale profunde. Prin urmare, deciziile nepopulare anterior, care vor reduce emisiile, pot deveni mai ușor de adoptat și de pus în aplicare. Cu toate acestea, la momentul redactării acestui capitol, sistemele noastre politice nu trec încă prin schimbările radicale necesare, crescând riscul ca până în 2030, schimbările climatice să devină incontrolabile.

✓ Reducerea subvențiilor pentru combustibili și trecerea la o economie mai verde este un pas costisitor care poate fi exploatat de populații din întreaga lume; încălzirea globală va constitui un aspect important al dezbaterilor pentru viitoarele alegeri europene din 2024.

✓ Schimbările climatice au un impact diferit asupra țărilor și regiunilor, motiv pentru care și răspunsurile trebuie corelate, iar costurile trebuie distribuite în funcție de impactul produs, dar și de diferitele capacități ale statelor membre de atenuare a riscului.

✓ Schimbările climatice vor constitui peste cinci sau zece ani, o parte importantă a politicii europene în materie de securitate, în special în contextul migrației climatice.

✓ Schimbările climatice se referă, de asemenea, la o planificare eficientă. Temperaturile crescute vor fi resimțite în special în orașe, ceea ce face ca planificarea urbană să fie și mai importantă pentru atenuarea schimbărilor climatice. Pentru a da doar un exemplu, temperaturile mai ridicate vor duce la o scădere a productivității și la mai multe emisii, într-o spirală descendentă, din cauza aerului condiționat. Se estimează că, până în 2030, scăderea productivității din cauza temperaturilor mai ridicate va duce la pierderea a peste 1,7 trilioane de euro la nivel global.

✓ Putem identifica mai multe tipuri de inegalitate:

Inegalitatea de impact: Unele regiuni sunt mai afectate decât altele – rolul inegalității în schimbările climatice. De asemenea, inegalitatea contribuției la atenuarea efectelor acesteia. Orașele mai mari și regiunile pot atenua mai bine efectele. În cele din urmă, schimbările climatice se referă, de asemenea, la costuri și la responsabilii pentru acestea.

Inegalitatea poluatorilor: Diferențele dintre țările bogate și cele sărace, precum și între regiuni în ceea ce privește determinarea poluării.

Inegalitatea capacității de acțiune: diferite capacități de acțiune în ceea ce privește tranziția către o economie verde: unele persoane au mai multe mijloace decât altele pentru a-și înlocui mașina, pentru a adopta soluții mai inteligente menite să crească eficiența energetică a gospodăriei, pentru a proteja casa de secetă/inundații etc.

Inegalitatea costurilor: costul real al poluării mediului (inclusiv costurile ascunse și indirecte) este adesea neglijat sau subestimat.

✓ Actualele schimbări geopolitice generate de agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei reînnoiesc sentimentul de urgență pentru a accelera dubla tranziție (verde și digitală) și pentru a consolida reziliența și disponibilitatea UE. Acestea accentuează, de asemenea, nevoia de a asigura accesul la materii prime critice, necesare pentru a alimenta dubla tranziție și pentru care UE este încă extrem de dependentă de țările terțe.

✓ În cele din urmă, rolul UE de a stabili standarde globale va fi important pentru a permite realizarea în tandem a dublei tranziții. Atât pentru a proteja consumatorii din UE de produse sau procese nesustenabile, cât și pentru a se asigura că standardele internaționale respectă principiile etice ale UE.

✓ Echitatea și accesibilitatea din punct de vedere financiar ar trebui să se afle în centrul ambelor tranziții, pentru a aduce beneficii tuturor europenilor, sectoarelor și regiunilor din Europa și din afara acesteia. Persoanele cu venituri mici și medii sunt mai vulnerabile la impactul dublei tranziții în ceea ce privește locurile de muncă, accesul la serviciile publice digitale, creșterea energiei și prețurile bune. Dubla tranziție va schimba, de asemenea, profund piețele forței de muncă și nivelul de competențe. UE va trebui să fie atentă la consolidarea coeziunii sociale și economice în cadrul acestor tranziții.

În a doua parte a dialogului, cei doi invitați, **Ciprian Stănescu** și **Alina Bârgăoanu**, au comentat subiectul schimbărilor climatice și au adăugat noi perspective pe această temă.

Ciprian Stănescu a făcut următoarele observații:

✓ Schimbările climatice nu au frontiere; prin urmare, este inutil să ne gândim la încălzirea globală în termeni strict naționali, regionali sau locali.

✓ Schimbările climatice sunt percepute ca o amenințare, în termeni negativi, dar, în același timp, ar trebui să le privim și prin prisma soluțiilor și a oportunităților.

✓ În prezent, România nu acordă suficientă atenție oportunităților care ar putea apărea în ceea ce privește combaterea schimbărilor climatice: energia verde, agricultura, economia circulară, eficiența energetică.

✓ Pot fi identificate mai multe perspective, în funcție de categoria implicată: politicienii, publicul larg, întreprinderile.

✓ *Politicienii* folosesc schimbările climatice în mod diferit, în funcție de obiectivul lor imediat. Cel mai adesea, ei percep încălzirea globală și o folosesc ca pe o amenințare reală sau ca pe un instrument politic, un țap ispășitor.

✓ *Publicul larg:* Tot mai mulți cetățeni sunt din ce în ce mai conștienți de schimbările climatice. De exemplu, potrivit unui sondaj din 2022, realizat de Social Innovation Solutions, 89%

dintre români consideră că schimbările climatice sunt reale și au un impact semnificativ asupra mediului. Cu toate acestea, provocarea este de a influența comportamentul individual și de a-l schimba.

✓ Întreprinderile mici și mijlocii sunt cele mai afectate părți ale societății, atunci când vine vorba de schimbările climatice, în special din cauza lanțurilor de aprovizionare întrerupte, a capacității de producție afectate.

✓ Obiectivul pentru 2030 legat de schimbările climatice nu mai poate fi atins, dar există speranțe pentru atingerea obiectivelor stabilite pentru perioada 2030-2035.

Prof. Alina Bârgăoanu a adus în discuție următoarele argumente referitoare la comunicarea climatică, dezinformare și manipulare.

✓ Dezinformarea este reală. În timp ce datele indică într-adevăr că românii acceptă existența schimbărilor climatice, măsurătorile mai profunde arată următoarele patru narațiuni, care circulă în corelație:

Rolul factorului uman este negat în raport cu schimbările climatice;

Mass-media tradițională este acuzată că răspândește panică;

Reciclarea și alte procese nu sunt considerate a fi soluții reale;

Oamenii denunță *ipocrizia* legată de schimbările climatice și îi diminuează importanța prin faptul că nu o tratează în mod serios.

✓ Chiar și atunci când schimbările climatice sunt percepute, dorința de a face schimbări personale este extrem de limitată.

✓ Ar trebui să fim conștienți de faptul că o creștere a nivelului de înțelegere a schimbărilor climatice poate duce la polarizare.

✓ Lupta împotriva schimbărilor climatice este în continuă desfășurare. În contextul post-pandemie, au reapărut dezinformări de tipul „încălzirea globală e farsă” sau că „Bruxelles-ul vrea să ne fure resursele”.

✓ Transparența este foarte importantă în modelarea opiniei publice.

✓ Printre răspunsurile posibile: promovarea soluțiilor inovatoare și schimbarea modului în care comunicăm cu privire la schimbările climatice. De exemplu, prognoza meteo din Franța este utilizată pentru a crește gradul de conștientizare și pentru a educa publicul larg cu privire la schimbările climatice. Acesta este un bun exemplu de inovație în jurnalism. Modul în care datele sunt utilizate și prezentate poate fi inovator, în special în ceea ce privește conectarea schimbărilor climatice cu poveștile umane.

În timpul sesiunii de **comentarii, întrebări și răspunsuri**, participanții au abordat o serie de subiecte precum:

✓ Schimbările climatice trebuie combătute la un eșalon superior, nu doar la nivelul statelor membre.

✓ Educația joacă un rol important. Prin urmare, este important să se stabilească cine își va asuma rolul/responsabilitatea de a furniza informațiile/educația în domeniu.

- ✓ Pentru a identifica decidenții responsabili, este important nu numai să ne uităm la nivelul de sus și la cel de jos, ci și la nivelul de mijloc – sectorul de afaceri, sectorul societății civile; ei pot avea atât responsabilitatea, cât și puterea de a pune presiune asupra autorităților și de a acționa ca educatori.
- ✓ Ucraina, în special prin procesul de reconstrucție, reprezintă o oportunitate importantă pentru abordarea schimbărilor climatice.
- ✓ Toate țările trebuie să fie lideri în combaterea schimbărilor climatice, iar România poate fi un lider în special în protejarea biodiversității.
- ✓ Este mai dificil să-i convingem pe români (și pe cetățenii din Europa Centrală și de Est) de importanța raționalizării resurselor, având în vedere trecutul lor sub un regim politic comunist, și restricțiile impuse stilului lor de viață din acea perioadă.
- ✓ Sentimentul general este că românii (ca și ceilalți est-europeni) au ajuns la sfârșitul petrecerii, că nu s-au bucurat de beneficiile europenizării, ale globalizării și că doar li se cere să „plătească” pentru proiectul de lege, fără să se fi „bucurat în prealabil de masă”. Această frustrare este agravată de decizia de a nu accepta România în spațiul Schengen.
- ✓ Astfel, putem spune că schimbările climatice se referă, de asemenea, la modul de reconstrucție a națiunilor și comunităților; schimbările climatice ar trebui să fie încadrate ca o modalitate de relansare a dezvoltării economice, în special prin noile inovații, cum ar fi agricultura pe verticală, impactul inteligenței artificiale asupra creșterii productivității.
- ✓ Schimbările climatice sunt situate la intersecția a mai multor zone: sănătate, energie, transport, agricultură etc.
- ✓ Una dintre principalele provocări cu care se confruntă UE este deficitul de competențe și necesitatea de a investi în educația tehnică, cu scopul de a produce mai mulți experți în domeniu.
- ✓ Efectele războiului din Ucraina au impact asupra tuturor aspectelor, inclusiv asupra schimbărilor climatice și a securității alimentare; este necesar să se reducă dependența energetică de Federația Rusă și să se combată poluarea cauzată de război.
- ✓ Putem fi de acord că avem o responsabilitate comună în ceea ce privește combaterea schimbărilor climatice.

Înregistrarea video a evenimentului este disponibilă [aici](#).

Sinteza realizată de

Emanuela Ignățoiu-Sora și Mihaela-Adriana Pădureanu

Serviciul Studii Europene, Institutul European din România